

PARKI NARODOWE

Park narodowy – obszar zachowany w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, objęty ochroną prawną. Tereny objęte parkiem posiadają szczególną wartość naukową, przyrodniczą, krajobrazową lub kulturową. Pierwszym parkiem narodowym na świecie był Park Narodowy Yellowstone, utworzony w 1872 r. w Stanach Zjednoczonych. Od tego czasu idea rozprzestrzeniła się na cały świat, czasem określana jako „najlepsza idea Ameryki”.

Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody (IUCN) definiuje parki narodowe w ramach II kategorii ochronnej jako „duże obszary w stanie naturalnym, lub bliskim naturalnemu, powołane do ochrony wielkoskalowych procesów ekologicznych, złożoności gatunkowej i ekosystemów charakterystycznych dla danego terenu, które także stanowią podstawę dla środowiskowo i kulturowo zgodnych z nią aktywności duchowej, naukowej, edukacyjnej, rekreacyjnej i turystycznej”. Parki narodowe mają wyróżniać się rozmiarem, cechami przyrodniczymi i krajobrazowymi na tle krajowym, czy międzynarodowym. W przeciwieństwie do parków krajobrazowych (kategoria V IUCN) parki narodowe są zazwyczaj (przynajmniej w strefach centralnych) niezamieszkałe, posiadają ograniczoną infrastrukturę i cechują się niewielkim wpływem człowieka na stan krajobrazu i przyrody.

W Polsce podobnie jak na całym świecie, wyróżnia się dwa podstawowe sposoby ochrony przyrody – ochronę gatunkową roślin i zwierząt, niezależnie od miejsca ich naturalnego występowania oraz ochronę przyrody na wyznaczonym obszarze w formie parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz pomników przyrody. Najwyższą formę ochrony stanowią parki narodowe.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 2004 r. park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.

Zgodnie z art. 1 pkt. 5 ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju, zasoby przyrodnicze parków narodowych zalicza się do strategicznych zasobów naturalnych Polski.

W Polsce istnieją 23 parki narodowe, których ogólna powierzchnia wynosi ponad 329,5 tys. ha (1% powierzchni kraju), a blisko 451,5 tys. ha stanowią ich otuliny. Parki narodowe w Polsce mają głównie charakter leśny, gdyż 70% ich powierzchni pokrywają lasy, wody 10%, a pozostałe powierzchnie 20%. Ochroną ścisłą objęto nieco ponad 24% powierzchni parków, częściową około 66%, a pozostała powierzchnia spełnia funkcje usługowe (grunty rolne i leśne prywatnej własności, zajęte przez infrastrukturę parku itp.).

Powierzchnia parków narodowych podzielona jest na obszary różniące się zastosowaniem odrębnych metod ochrony przyrody (obszar ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej). Tereny parków narodowych udostępnione są do zwiedzania, lecz ruch turystyczny może się tu odbywać wyłącznie na wyznaczonych obszarach, szlakach, drogach i ścieżkach.

Najstarszy w Polsce jest utworzony w 1932 r. Pieniński Park Narodowy, a najmłodszy powstały w 2001 r. Park Narodowy „Ujście Warty”. Najmniejszą powierzchnię ma Ojcowski Park Narodowy, a najbardziej rozległy jest Biebrzański Park Narodowy.

W polskich parkach narodowych prowadzone są liczne programy badawcze. Parki odgrywają istotną rolę w edukacji ekologicznej społeczeństwa. Na terenie parków narodowych możliwe jest zwiedzanie oraz turystyka i udostępniają one dobrze rozwiniętą infrastrukturę turystyczną. Wiele z nich posiada specjalnie przygotowane szlaki i centra dydaktyczne oraz muzea przyrodnicze. Zgodnie z ustawą wstęp do parków narodowych może być darmowy lub płatny, jednak cena jednorazowego biletu została ograniczona.

REGULAMIN

ODZNAKI TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZEJ PTTK

„ZNAM PARKI NARODOWE” (OTK ZPN)

I. POSTANOWIENIA WSTĘPNE

1. Odznaka Turystyczno-Krajoznawcza PTTK „Znam Parki Narodowe” (zwana dalej OTK ZPN) została ustanowiona i jest nadawana przez Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie w celu zachęcenia społeczeństwa do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej podczas zwiedzania polskich parków narodowych, poznawania kraju ojczystego, jego historii, kultury i tradycji, współczesnego dorobku oraz piękna krajobrazu i przyrody.
2. Ustanawia się cztery stopnie OTK ZPN, które można uzyskać jedynie w podanej kolejności:
  - Popularna,
  - Brązowa,
  - Srebrna,
  - Złota.
3. Wygląd, wymiary oraz materiał, z jakiego jest wykonana OTK ZPN określa Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie.

II. WARUNKI ZDOBYWANIA ODZNAKI

1. OTK ZPN może zdobyć każdy kto ukończył 7 lat i spełni warunki określone niniejszym Regulaminem, również nie będąc członkiem PTTK.
2. Osoby niepełnoletnie mogą zdobywać OTK ZPN tylko pod opieką osób dorosłych.
3. Czas zdobywania poszczególnych stopni OTK ZPN nie jest ograniczony.
4. Wyższe stopnie OTK ZPN można zdobywać bezpośrednio po spełnieniu wymagań na stopień niższy odznaki.
5. Punkty zdobyte ponad normę, ustaloną dla danego stopnia OTK ZPN, będą zaliczane na poczet odznaki wyższego stopnia. Punktów uzyskanych w tym samym dniu nie można jednak dzielić na dwa stopnie odznaki.
6. Dopuszcza się zaliczenie na poczet OTK ZPN udokumentowanych parków narodowych, muzeów i innych obiektów zwiedzonych przez turystę przed ustanowieniem OTK ZPN i wejściem w życie Regulaminu, w liczbie do 50% na każdy stopień odznaki.
7. Dokumentacja, o której mowa w pkt. 6. powinna być sporządzona zgodnie z zasadami zawartymi w rozdz. IV. Honorowane będą wszystkie potwierdzenia uzyskane przez turystę w toku zdobywania innych odznak, np. w formie kserokopii odpowiednich stron w książeczkach-kronikach tych odznak.

III. WARUNKI SZCZEGÓŁOWE

1. Podstawą przyznania OTK ZPN jest zdobycie ustalonej dla danego stopnia odznaki liczby punktów oraz spełnienie warunków dodatkowych określonych niniejszym Regulaminem.
2. Punkty na OTK ZPN można zdobywać w czasie wycieczek pieszych (nizinnych i górskich) oraz kolarskich po znakowanych szlakach turystycznych, tylko na terenie 23. parków narodowych w Polsce, przestrzegając zasad korzystania z terenu parków, określonych regulaminami wydawanymi przez dyrekcje parków.
3. OTK ZPN zdobywa się zwiedzając określoną w tabeli liczbę parków narodowych i obiektów położonych na ich terenie (wraz z otuliną), uczestnicząc w indywidualnych wędrówkach oraz zbiorowych imprezach turystyczno-krajoznawczych.

4. Parki narodowe, muzea i inne obiekty zaliczone na jeden stopień OTK ZPN nie są zaliczane na wyższe stopnie odznaki.
5. Minimalna liczba obiektów potrzebna do zdobycia OTK ZPN nie może być mniejsza niż liczba przedstawiona w tabeli dla poszczególnych grup. Kolejność i dobór zwiedzanych parków narodowych, muzeów i innych obiektów jest dowolna.

WYMAGANA LICZBA PUNKTÓW

Grupa	Rodzaj obiektów	Stopień odznaki			
		Popularny	Brązowy	Srebrny	Złoty
I	Parki narodowe	3	5	7	8
II	Muzea, ośrodki edukacyjne i wystawy przyrodnicze przy parkach narodowych	2	3	4	5
III	Obszary ochrony ścisłej (dawne rezerваты przyrody), ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze, pomniki przyrody	5	7	9	12
IV	Obiekty krajoznawcze (zabytki, pomniki, kapliczki, krzyże przydrożne, cmentarze, leśniczówki, jaskinie, schroniska i szczyty górskie, tereny bitew, miejsca pamięci narodowej itp.), wieże i punkty widokowe	10	15	25	40
ŁĄCZNA LICZBA PUNKTÓW		20	30	45	65

6. Warunkiem dodatkowym zdobycia OTK ZPN jest uzyskanie odpowiedniej liczby punktów za przejścia piesze (licząc 1 punkt za 1 km) lub podczas wycieczek kolarskich. Punkty zaliczane będą wg regulaminów odznak turystyki kwalifikowanej (do wyboru OTP, GOT, KOT). Nie będą natomiast zaliczane na OTK ZPN dodatkowe punkty za zwiedzanie miejscowości i obiektów przewidziane ww. regulaminami.
7. Wymagana liczba punktów dodatkowych do zdobycia danego stopnia OTK ZPN oraz minimalna liczba wycieczek:

Stopień odznaki	Wymagana liczba punktów	Minimalna liczba wycieczek
Popularny	50	5
Brązowy	100	10
Srebrny	200	15
Złoty	300	20

8. Nie będą zaliczane punkty uzyskane na wycieczce odbytej tą samą trasą i w tym samym kierunku w toku zdobywania jednego stopnia OTK ZPN, z wyjątkiem tras wzdłuż szlaków znakowanych biegnących na pewnych odcinkach wspólnie.
9. Punkty uzyskane podczas zdobywania OTK ZPN mogą być jednocześnie zaliczone na inne odznaki krajoznawcze i odznaki turystyki kwalifikowanej pod warunkiem spełnienia wymagań zawartych w regulaminach tych odznak.

IV. ZASADY POTWIERDZANIA ZADAŃ

1. Podstawą do ubiegania się o przyznanie OTK ZPN jest książeczka-kronika, wykonana samodzielnie przez zdobywającego odznakę w dowolnej formie.
2. Dopuszcza się elektroniczną wersję książeczki-kroniki zapisaną na dowolnym nośniku pamięci masowej, np. na płycie CD-R, DVD-R, BD-R, lub w pamięci USB (pendrivie), a także udostępnienie dokumentacji zdobywanej odznaki w inny sposób np. przesłanie e-mailem, lub wskazanie linku do odpowiedniego pliku na dysku zewnętrznym.
3. W książeczce-kronice należy sporządzić wykaz odbytych wypraw, który powinien zawierać datę wycieczki, grupę wg tabeli regulaminowej, potwierdzenia terenowe lub członków kadry programowej PTTK (przodownicy, przewodnicy, instruktorzy wg posiadanych uprawnień, organizatorzy turystyki – tylko jeżeli byli obecni na danej wycieczce) oraz instruktorów harcerskich, nauczycieli i kierowników wycieczek. Honorowane będą również odciski pieczęci ze zwiedzanych obiektów lub miejscowości, w których się znajdują oraz bilety wstępu.

4. Potwierdzenia, o których mowa w pkt. 3 mogą być zastąpione opisem obiektu, szkicem, rysunkiem, samodzielnie wykonaną fotografią, lub fotografią turysty na tle zwiedzanego obiektu.
5. Z obowiązku uzyskania potwierdzeń zwolnieni są wszyscy członkowie kadry programowej PTTK: przewodnicy, przodownicy i instruktorzy oraz organizatorzy turystyki (należy podać rodzaj uprawnień i nr legitymacji).
6. Z zapisów w książeczce-kronice musi jednoznacznie wynikać, że ubiegający się o OTK ZPN osobiście oglądał i poznał obiekty wymagane regulaminowo.

V. WERYFIKACJA I PRYZNANIE ODZNAKI

1. W celu weryfikacji i przyznania OTK ZPN, książeczkę-kronikę należy przesłać na adres korespondencyjny: Roman Henryk Orlicz, ul. Monte Cassino 3 m. 19, 01-121 Warszawa – załączając zaadresowaną kopertę zwrotną na list polecony (bez znaczków) oraz wymaganą opłatę za przesyłkę i odznakę lub potwierdzenie dokonanej wpłaty.
2. Zweryfikowana książeczka-kronika jest zarazem legitymacją posiadanej OTK ZPN i uprawnia do jej nabycia i noszenia.
3. OTK ZPN przyznawana w trybie regulaminowym jest odpłatna.
4. OTK ZPN można nabyć w wyżej wskazanym miejscu osobiście, lub drogą pocztową. Opłaty pokrywa zamawiający.
5. Ewidencję zweryfikowanych i przyznanych odznak prowadzi Komisja Weryfikacyjna OTK ZPN.
6. Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie może w drodze uchwały przyznać osobom szczególnie zasłużonym dla turystyki i krajoznawstwa oraz ochrony przyrody OTK ZPN w dowolnym stopniu honorowo z pominięciem przepisów dotyczących trybu jej zdobywania.
7. OTK ZPN przyznaną honorowo wręcza się wraz z pamiątkowym dyplomem bezpłatnie.

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Zdobywanie OTK ZPN odbywa się na własny koszt i ryzyko. Oddział Wolski PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie nie ponosi żadnej odpowiedzialności za jakiegokolwiek szkody, których można doznać w trakcie zdobywania OTK ZPN, jak również za szkody wyrządzone przez zdobywającego odznakę osobom trzecim.
2. Interpretacja niniejszego regulaminu należy wyłącznie do Komisji Weryfikacyjnej OTK ZPN powołanej przez Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie.
3. Decyzje Komisji Weryfikacyjnej OTK ZPN wydane w zakresie jej działania są ostateczne.
4. Regulamin został uchwalony przez Zarząd Oddziału Wolskiego PTTK im. gen. Józefa Sowińskiego w Warszawie w dniu 25 kwietnia 2022 r. i obowiązuje od dnia 1 maja 2022 r. Tym samym traci moc Regulamin OTK ZPN z dnia 26 kwietnia 2021 r.
5. Odznaki zdobyte przed dniem 1 maja 2022 r. zachowują swoją ważność.
6. Osoby, które zaczęły zdobywać OTK ZPN według Regulaminu z 26 kwietnia 2021 r. mogą kontynuować zdobywanie danego stopnia odznaki na poprzednio obowiązujących zasadach. Przy zdobywaniu kolejnych stopni OTK ZPN obowiązują zapisy niniejszego Regulaminu.

Regulamin opracował Roman Henryk Orlicz – Instruktor Krajoznawstwa Polski (IKP), Instruktor Ochrony Przyrody (IOP) i Przodownik Turystyki Pieszej (PTP) II st.

Wszelkich informacji o odznace udziela autor, tel. +48 501 094 576, e-mail: romi@o2.pl.

ZAŁĄCZNIK NR 1
DO REGULAMINU OTK PTTK „ZNAM PARKI NARODOWE”
WYKAZ PARKÓW NARODOWYCH I MUZEÓW PRZYRODNICZYCH

I. Parki narodowe:

1. Babiogórski Park Narodowy utworzony w 1954 r. – woj. małopolskie.
2. Białowiecki Park Narodowy utworzony w 1932 r. – woj. podlaskie.
3. Biebrzański Park Narodowy utworzony w 1993 r. – woj. podlaskie.
4. Bieszczadzki Park Narodowy utworzony w 1973 r. – woj. podkarpackie.
5. Park Narodowy „Bory Tucholskie” utworzony w 1996 r. – woj. pomorskie.
6. Drawieński Park Narodowy utworzony w 1990 r. – woj. zachodniopomorskie, woj. lubuskie i woj. wielkopolskie.
7. Gorczański Park Narodowy utworzony w 1981 r. – woj. małopolskie.
8. Park Narodowy Gór Stołowych utworzony w 1993 r. – woj. dolnośląskie.
9. Kampinoski Park Narodowy utworzony w 1959 r. – woj. mazowieckie.
10. Karkonoski Park Narodowy utworzony w 1959 r. – woj. dolnośląskie.
11. Magurski Park Narodowy utworzony w 1995 r. – woj. podkarpackie i woj. małopolskie.
12. Narwiański Park Narodowy utworzony w 1996 r. – woj. podlaskie.
13. Ojcowski Park Narodowy utworzony w 1956 r. – woj. małopolskie.
14. Pieniński Park Narodowy utworzony w 1932 r. – woj. małopolskie.
15. Poleski Park Narodowy utworzony w 1990 r. – woj. lubelskie.
16. Roztoczański Park Narodowy utworzony w 1974 r. – woj. lubelskie.
17. Słowiński Park Narodowy utworzony w 1967 r. – woj. pomorskie.
18. Świętokrzyski Park Narodowy utworzony w 1950 r. – woj. świętokrzyskie.
19. Tatrzański Park Narodowy utworzony w 1955 r. – woj. małopolskie.
20. Park Narodowy „Ujście Warty” utworzony w 2001 r. – woj. lubuskie.
21. Wielkopolski Park Narodowy utworzony w 1957 r. – woj. wielkopolskie.
22. Wigierski Park Narodowy utworzony w 1989 r. – woj. podlaskie.
23. Woliński Park Narodowy utworzony w 1960 r. – woj. zachodniopomorskie.

II. Muzea, ośrodki edukacyjne i wystawy przyrodnicze przy parkach narodowych:

1. Ośrodek Edukacyjny (Wystawa Stała) Babiogórskiego Parku Narodowego w Zawoi.
2. Ośrodek Edukacji Przyrodniczej im. prof. Jana Jerzego Karpińskiego, Muzeum Przyrodniczo-Leśne Białowieckiego Parku Narodowego w Białowieży.
3. Rezerwat Pokazowy Żubrów Białowieckiego Parku Narodowego w Białowieży.
4. Sala Ekspozycyjna Centrum Edukacji i Zarządzania Biebrzańskiego Parku Narodowego w Osowcu-Twierdzy.
5. Muzeum Przyrodnicze i Ośrodek Edukacji Ekologicznej Bieszczadzkiego Parku Narodowego w Ustrzykach Dolnych.
6. Muzeum Przyrodnicze Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w Chocińskim Młynie.
7. Centrum Edukacji i Turystyki Drawieńskiego Parku Narodowego w Drawnie.
8. Stacja Terenowa Lubuskiego Klubu Przyrodników „Bogdanka” nad Drawą w Drawieńskim Parku Narodowym (ekspozycja przeniesiona do Centrum Edukacji i Turystyki DPN).
9. Ekspozycja przyrodnicza Gorczańskiego Parku Narodowego w Ośrodku Edukacyjnym GPN w Porębie Wielkiej.
10. Ekocentrum Parku Narodowego Gór Stołowych w Kudowie-Zdrój.
11. Centrum Edukacji Kampinoskiego Parku Narodowego w Izabelinie.
12. Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny im. Jadwigi i Romana Kobendzów, Muzeum Puszczy Kampinoskiej w Granicy k/Kampinosu.

13. Muzeum Przyrodnicze Karkonoskiego Parku Narodowego w Jeleniej Górze-Sobieszowie (zamknięte w 2010 r.).
14. Karkonoskie Centrum Edukacji Ekologicznej KPN w Szklarskiej Porębie.
15. Ośrodek Edukacyjno-Muzealny im. Jana Szafrąńskiego Magurskiego Parku Narodowego w Krempnej.
16. Ośrodek Edukacji Przyrodniczej „Młynarzówka” Narwiańskiego Parku Narodowego w Kurowie.
17. Ośrodek Edukacyjno-Dydaktyczny Ojcowskiego Parku Narodowego w Ojcowie (dawniej Muzeum Przyrodnicze im. prof. Władysława Szafera).
18. Wystawa przyrodnicza w budynku dyrekcji Pienińskiego Parku Narodowego w Krościenku nad Dunajcem.
19. Ośrodek Dydaktyczno-Muzealny Poleskiego Parku Narodowego w Starym Załuczu.
20. Ośrodek Edukacyjno-Muzealny Roztoczańskiego Parku Narodowego w Zwierzyńcu.
21. Muzeum Przyrodnicze Słowińskiego Parku Narodowego w Smółdzinie (zamknięte).
22. Muzeum Słowińskiego Parku Narodowego w Czołpinie (nowa lokalizacja).
  - Filia Muzeum Słowińskiego Parku Narodowego w Rowach,
  - Filia Muzeum Słowińskiego Parku Narodowego w Rąbce.
23. Muzeum Przyrodnicze Świętokrzyskiego Parku Narodowego na Świętym Krzyżu.
24. Centrum Edukacji Przyrodniczej Tatrzańskiego Parku Narodowego w Zakopanem.
25. Ośrodek Muzealno-Edukacyjny Parku Narodowego „Ujście Warty” w Słońsku.
26. Centrum Edukacji Ekologicznej Wielkopolskiego Parku Narodowego (CEE) z Muzeum Przyrodniczym w Jeziorach k/Poznanian (do 2007 r. Ośrodek Muzealno-Dydaktyczny).
27. Muzeum Przyrodnicze Wolińskiego Parku Narodowego im. prof. dr. Adama Wodziczki w Międzyzdrojach.
28. Zagroda Pokazowa Żubrów Wolińskiego Parku Narodowego w Międzyzdrojach.
29. Muzeum Wigier im. Alfreda Lityńskiego w Starym Folwarku.
30. Wystawa przyrodniczo-kulturowa „Nad Wigrami” w siedzibie Wigierskiego Parku Narodowego w Krzywem.